

Végh Attila
A szobában

„Szeretni a legkegyetlenebb.” (B. Cs.)

Idegen ország fővárosában
szállodai szobába költözni,
ki sem mozdulni többé,
nem szellőztetni,
az utcáról szűrődő,
ismeretlen szavakból
hosszú évek alatt
megszőni egy tökéletes,
indokolatlan nyelvet,
tisztá jövőt,
halálosan sejtve, hogy
egy este majd,
mintha a Hold énekelne,
a bomlás fonalát követve
belép az ajtón egy idegen,
köpenye alól előhúzza
színezüst törét, és
elmeséli, hogy évek alatt,
mióta egy idegen ország
fővárosában él, szállodai
szobában, az utcáról
szűrődő képekből tökéletes,
indokolatlan emlékezetet szőtt,
tisztá múltat,
halálosan sejtve, hogy
egy reggel majd,
mintha a Napba nézne,
a bomlás fonalát követve
belép szobája ajtaján, s
egy idegent talál ott, aki
köpenye alól előhúzza
színarany törét,
elmondja: végére ért a jóslat,
és a csoda fémes villogása
megnyitja a szeretet csatornáit.

A szag

„Ilyen lehet a vadászkutyák szívében. Most megkeresem azokat a szellemeiket. Lesz, ami lesz.” De oda lehet-e találni valahova, ha eközben a nagy egészben egyre elveszettebbnek érezzük magunkat?

– Jól érzem magam a bőrömben – mondta a kockamosolyú, unalomszőke modell, akin rögtön látszott, hogy reménytelenül, sorsszerűen és érdektelenül eltévedt. A tévé szerencsére még aznap este bedöglött, így másnap Virrasztó Jenőnek nem kellett megtudnia, hogy a kábelszolgáltató lekapcsolta őt a rendszerről. A harmincnapos fizetési határidő lejárta után letelt a nyolc nap türelmi idő is, aztán a négy nap pót-türelmiidő, a cég pedig döntött.

Cementpor ropogott a talpa alatt. Hogy a kevés világosság, amely sejt-hetővé tette a labirintust, honnan jött, az rejtély. Nyirkos fal mentén tapogatózott a költő, előre, valahova. „Tiszta hülye vagyok. Most már vissza se találok. Persze nem is akarok.” Vissza, vagyis a szerelvénybe, amelyet pánikszerűen hagyott ott.

Amikor a befizetetlen csekkek kötege útlevel vastagságúra hízott, és már a gázt is kikapcsolták, de a villanyt – valamilyen titokzatos, netán emberbaráti (ami ugyanaz) okból – még nem, akkor egy este, a konyhaasztal mellett, a hokedlin ülve Virrasztó úgy döntött: ez így nem mehet tovább. „Ahhoz, hogy mindent itt hagyjak, és kommunát alapítsak valami kihalt zalai faluban, még nem vagyok elég öreg. De abból, hogy továbbra is kölcsönökből éljek, kinőttem.” És a középkorú ember elindult, hogy munkahelyet találjon.

Néhány hét alatt kiképezték metróvezetőnek, munkába állt, és hóna-

pokon keresztül úgy érezte, megtalálta helyét az utazóközönség szolgálatának nemes rítusában, amikor furcsa dolog történt.

A tömegközlekedési gépjárművezető olyan járművet vezet, amely személyeket szállít. A vezető munkaidejének meghatározó részében járműve vezetőfülkéjében ül, zárt helyen végzi a munkáját, ágazattól függetlenül. A gépjárművezetőnek munkája közben nincs kapcsolata az utasokkal, nem egy térben, hanem tőlük elszigetelten dolgozik.

A Duna alatt jártak éppen, amikor Virrasztó megszedült. Hanyatt zuhant volna a vezetőfülkébe, ha lett volna elég hely. Így csak nekiesett a szolgálati hely lehetetlen kék fémfalának, és elszürkült arccal lihegte:

– Meghalok.

Nem halt meg, de visszafelé jövet Buda és Pest között megint rátört a roham. És ettől kezdve minden úton, mindig a Kossuth és a Batthyány tér közt, mindig ugyanaz a szédülés. A különbség csak annyi, hogy a rosszullét egyre erősebb, egyre rémisztőbb lett.

Ha meg kellett volna fogalmaznia, mit érez ilyenkor, valami olyasmit mondott volna, hogy létezésének peremei ezüstösen beégnék, és ő mint-ha foncsorra válna, amorf tüköremberré, amelyben óriás arcok nézegetik magukat, de nem tetszik nekik, amit látnak. Az egyik munkanapon például annyira nem, hogy Virrasztó elájult. „Kérem, fejezzék be a beszállást, az ajtók záródnak. A Batthyány tér következik.” A motor felbőg, jön az alagút, aztán hirtelen semmi. Kollégája és be-

tanítója, Hajnóczy Péter pofozta életre Virrasztót:

– Na mi van, megint az ajtózárási pánik? Most már el is ájulsz?

Péter megígérte, hogy nem mondja el senkinek, de Virrasztó tudta, hogy ez nem mehet így a végtelenségig. Még csak néhány hónapja dolgozott itt, de érezte, hogy nincs messze az idő, amikor megtudja a vezetőség, hogy alkalmatlan, és őt kiteszik az állásából, mielőtt még a polgári társadalom komolyabban a keblére ölelhette volna.

A munkáltató a munkavállalóval szemben rendkívüli felmondás jogával élhet, ha:

- a.) *a munkavállaló a munkaviszonyból származó lényeges kötelezettségét szándékosan vagy súlyos gondatlansággal jelentős mértékben megszegi, vagy*
- b.) *egyébként olyan magatartást tanúsít, amely a munkaviszony fenntartását lehetetlenné teszi.*

Alkalmazható különösen a következő esetekben:

- a.) *évente 3 nap igazolatlan távollét esetén;*
- b.) *ha a munkavállaló ittasan vagy kábítószer hatása alatt munkát végzett, illetve ilyen állapotban jelentkezett munkavégzésre;*
- c.) *ha az alkoholszondás vizsgálatot megtagadja;*
- d.) *ha a munkáltatónak jogtalan eltulajdonítással, sikkasztással vagy szándékos rongálással kárt okoz.*

Több orvosnál is járt Virrasztó, de minden lelete negatív volt. Egyszer aztán munkából hazajövet leroskadt a tévé elé, megnyomta a távkapcsolót, és egy szemüveges történészt látott,

aki éppen azt magyarázta, hogy bizonyos források szerint a pesti Duna alatt ókori temető húzódik, nagyjából ott, ahol a metróalagút átfúrja a földet.

Ha volt szemlélet, amelyet Virrasztó mindig is utált, az a spiritizmus volt. Ettől kezdve mégsem hagyta nyugodni a gondolat, hogy rosszul léteit a holtak szellemei okozzák, ők sanyargatják a birtokháborítót, aki a többi metróvezetővel ellentétben – nyilván költői érzékenysége okán – nyugtalanító tünetekkel reagál. Attól fogva, hogy ebben hinni kezdett, az ájulásokat rángatózás, nyálfolyás és hörgés kísérte. A heveny tünetek azonnal elmúltak, amint a szerelvény átért a túlsó partra.

Hétvégeken a szorongás enyhült kissé. Virrasztó elment inni a haverokkal, vagy szerelmet vallott valamelyik volt szerelmének. Elmentek inni, beszélgetni, és Virrasztó érezte, hogy bármikor újra bele tudna szeretni bármelyikükbe, de azok nem hittek neki. Nem akarták újra elkövetni ugyanazt a hibát. Aztán jött a hétfő.

Ezen a hétfőn a költő érezte, hogy történni fog valami. Amikor besiklottak a Duna alá, és kezdődött volna a szédülés, Virrasztó – maga sem értette, miért – hirtelen felindulásból leállította a vonatot. Hajnóczy, aki lelkileg csak az ájulásra volt fölkészülve, dőbenten nézett rá. Virrasztó nem állta a tekintetét. Nem akarta, hogy Péter megkérdezze tőle, mi van. Lekapcsolta hát a villanyt, és áramtalanította a vonatot.

Áll a sötét metró a sötét alagútban. És csodálatos módon nem tör ki a pánik. Hangos szó se hallik a kocsikból. A teljes, áhítatos csöndben Virrasztó kinéz oldalra, és látja, hogy az alagútból oldaljárat nyílik. Sok ilyen szerelőjárat létezik, de ez valahogy

más. Hívogatóbb, otthonosabb. Virrasztó föl pattan, föltépi az ajtót, és a sötét torokba veti magát. Olyan diadalmasan tűnik el benne, mint ha ő volna Sárkányölő Szent György. Mögötte fény gyullad, indul tovább a szerelvénnyel. „Menjetek csak. Nincs szükségetek rám.”

A vasállat eldübörög, és Virrasztó tudja, hogy nem jön több. Elektromos szagot érez. A sav marta falra villámfény rajzolja Oidipusz arcát. A királyból lett vak koldus vakon tapogatózik a kolónoszi liget felé, lánya, Antigone kíséri, és amikor az öreg érzi, hogy megérkezett, elengedi lánya kezét. „Na ja, a végső helyet vakon találja meg az ember.” Virrasztó persze nem akar meghalni, sójt. Hogy most mégis Oidipuszt vizionálja, annak oka talán az, hogy az ő fejében kint és bent határai nem a szokott módon simulnak össze. Vad szex, dühös tengervíz. Harapdálják egymást, átcsapnak egymáson, aminek – az alanyi Virrasztó-verseken túl – az a következménye, hogy nehezebb a visszatérés.

„Hát most nincs vissza.” Virrasztó, a romantikus lélek imádja a súlyos, végérvényes mondatokat, a nyelvben méltóság teljesen leereszkedő létserompót. Oidipusz megjelenésének másik, mélyebb oka az volt, hogy a rég halott, mégis örök életű vak figyelmeztesse őt valamire.

Hogy mi világít itt, az rejtély. Fényforrást sehol nem lát, de a falakat, az alagút irányát igen. És valami soha nem érzett szag hívja. Ez már nem áramillat. Kevert, azonosíthatatlan, archaikus szag. Kéthetes döglött vaddisznó, bánáti bazsarózsa, nátrium-hidroxid és kelt tészta keveredik benne. Virrasztó megáll. „Letüdözöm az ókort.” Arcát a hűvös betonfalhoz tapasztja, mélyen beszívja a táncoló port, érzi, hogy tüdőereiben – ahogy

ő az alagútban – jön a szag, jön föl, mint a talajvíz.

Az emberi szaglólóhám fejletlen, területe csupán öt négyzetcentiméter. Ez az oka annak, hogy az ember csak kétezer szagot tud megkülönböztetni. Gyors egymásutánban azonban legfeljebb hármát-négyet. Ezután a szaglólóneuronok elfáradnak, a szaglólóhám felé nyújtó dendritjeik által közvetített ingerület már nem fut végig az axonokon az agyi szaglólóközpont felé. (Összehasonlításképp: a vérebek szaglólóhámjának területe százharminc négyzetcentiméter.)

De miképpen lehetséges, hogy a fáradó Virrasztó-axonok közvetítette szagelőadást a költő agya úgy azonosítja, mint valami görög tragédiát?

Orrunk nyálkahártyája nemcsak a szagokra érzékeny, hanem az elektromágneses sugárzásra is. Az elektromágneses sugárzás emberre gyakorolt hatásának vizsgálatakor nem feledkezhetünk meg a kozmikus térség felől érkező sugárzásról. Az elektromos sugárzás szemmel is érzékelhető tartománya az optikai hullámoké.

A szerelőalagút ölébe csalogató szagnak egy kép a koronája: Virrasztó áll az Akropolisz előtt, amerikai és japán turisták gyűrűjében, és érzi, hogy itt már nem lehet érezni semmit.

A vakító görög fényben sehol semmi, itt meg érezni is, tudni is van mit. Tudni például azt lehet, hogy ez a szag világít. Hogy a szag világít. Az áramlat, amely átjárja a metró szerelőjárdát, ez az ittlét csalódásából és a képzelet irigységéből kevert pára lágyan foszforeszkál, mint a Walt Disney-filmben a vártoronyba vezető

csigalépcső. A hatéves Virrasztó szüleivel a Bem moziban nézte meg a rajzfilmet.

Lassan telt az idő, gaz és bozót verte fel a palotát, és végül teljesen be is borította. Amikor letelt a száz év, egy királyfi közeledett az erdőn át a várhoz, kardjával vágva utat magának a rengetegben.

Csakhogy itt az út elágazik. Virrasztó egyenesen megy tovább, minden idők minden hőse most egy film főszereplőjének érzi magát.

Sóhajtást hall, aztán tüdőbeteg köhögést. Ahogy közeledik a hangok felé, a metróvezetőt vezető szag – anélkül, hogy veszítene kevert, érdes jellegéből – egyre otthonosabb, levegőbb. A szemerkélő szürkületben, úgy harminc-negyven méterre valami kiszélesedés vagy terem következik. Hirtelen dörmögő férfihang hallik a teremből: „Proagedéóglüküszpaysarkhiauszkotu”. Már látja: a terem közepén egy asztal áll. A költő közelít. Az egyszerű tölgyasztalnál egy öregember ül, olajos, pezsétes munkásruhában, a fején micisapka. Merően néz Virrasztóra a vén melós. Úgy néz ki, mint Kálmán bácsi, a Bem mozi jegyszedője, aki a gyerekeket néha ingyen is beengedte a matinéműsorra. De ez itt nem a jegyeket kéri, hanem azt dörmögi megint:

– Proagedéóglüküszpaysarkhiauszkotu.

– Tessék?

Az öreg szürke szemét kérdően kimeresztí:

– Hát nem érti?

– Maga...

– Hogy én ki vagyok, az nem fontos. Azért jött, hogy jóvátételt és büntetést fizessen létrejöttéért, igaz?

– Miért, kicsoda maga?

– Megmondtam. Itt már nem kérdezünk ilyet. De hogy feleljek is, meg ne is: én adok engedélyt arra, hogy a három út közül – itt a hüvelykujjával maga mögé mutat – elinduljon valamelyiken. Itt vannak a kérvények, mindegyik úthoz tartozik egy, ha valamelyiket aláírta, lepecsételtem. Hogy aztán tovább engedi-e a kutya, az rajta múlik. Tud zenélni? Hogy is tudna! Énekelni? Talán az is meglágyítja az őrállat szívét.

– Milyen őrállat? És egyáltalán...

– Ne tegyen úgy, mintha amerikai vagy japán turista volna, aki eltévedt a Felhővárosban. Vagy egy kíváncsi tömegközlekedési gépjárművezető. Ilyen szavak nincsenek is. Fogja a kérvényeket, válasszon, és induljon. Mennék ebédelni.

Virrasztó megnézi az úrlapokat, de csak valami ősi, érthetetlen írást lát rajtuk. Az öreg csodálkozik:

– Azt hittem, szagra megismeri, melyik a magáé.

Virrasztó majdnem megszagolja a lapokat, de aztán visszahőköl. „Hülyén venné ki magát.”

– Na jó, írja alá ezt. Hármasszó. A Jövő Alagútja.

Virrasztó gépiesen aláírja a papírt, megkapja a pecsétet, de csak áll az asztal előtt, és gondolkodni próbál. Visszhangos kutyaugatást hall.

– Na, menjen már, a kutya türelmetlen. Ma még nem evett.

1, 2, 3. Fehér krétával írták föl a számokat a rozsdás vasajtókra. De Virrasztó még visszafordul:

– Azt még árulja el, mi a másik két út? Gondolom, a múlt meg a jelen.

– Helyes. Az 1-es úton az van, ami nincs. A 2-esen az, ami van. Könnyű kitalálni: a maga útján az van, ami lehetne. Magának ez kell. Ott majd megtalálja.

– Mit?

– Ami lehetne. Hogy az magának micsoda, nem tartozik rám.

– Szerelem?

– Hát, van úgy, hogy nem a múlt alvilágából kell visszahozni azt, akit keresünk, hanem a lehetségesből.

Az öreg konzervet vesz elő, bicskával kinyitja, hidegen kanalazni kezdi.

– Adnék a babgulyásból, de nincs tányérom.

Virrasztó kinyitja az ajtót. Amikor becsukódik mögötte, a szag, amely idáig vezette – és amelybe most már babgulyás-illat is keveredik –, megszűnik. „Ami lehetne. Na, kösz szépen.”

Virrasztó lassan szivárgó fény felé oson a jövő alagútjában. Égett pirítós szagát érzi. „Most akkor a metravezetést is csak álmodtam? Mindegy,

nincs jelentősége.” Még nem dereng, ki az a nő, aki évek óta mindig meghatóan elégeti neki a pirítóst, de az világos, hogy álmodó agysejtjei és nyugodt szíve kiálmodták – mélytudatából vagy honnan – a jövő alagútját. És azt is biztosan tudja, hogy az a nő a konyhában nem létezik, mert ő csak lehetne, érte a jövőbe kell alászállni, Kerberosz dühödt ugatását lecsöndesítve, a metró szerelőjában őrző Kerberoszét, aki a szellemvilágtól őrzi a metrón utazók nyugalmát, de akinek véres szeme olykor megadóan összeszűkül, ha olyan lélek közeledtét érzi, akinek elmúlása ősbibb, nemesebb és reménytelenebb lesz, mint az utazóközönségé, amelynek szolgálatát talán csak álmodta a költő.

KEGYELEM